

سرشناسه	: عاملی، کریم، ۱۳۴۰ -
عنوان قراردادی	: نهج البلاغه. فارسی - عربی. برگزیده. شرح
عنوان و نام پدیدآور	: دنیای نهج البلاغه / کریم عاملی.
مشخصات نشر	: تهران: میراث فرهیختگان، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۱ص: ۱۴/۵×۲۱/۵س.م.
شابک	: 978-622-5265-33-2 : ۱۴۰۰۰۰۰ ریال
وضعیت	: فیا
فهرست نویسی	
یادداشت	: زبان: فارسی-عربی.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۱۹ - ۲۲۱ : همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: علی بن ابی طالب <small>علیه السلام</small> ، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. -- دیدگاه درباره دنیای فانی
موضوع	: *Views on The Transitory world -- Ali ibn Abi-talib, Imam I, 600-661
موضوع	: علی بن ابی طالب <small>علیه السلام</small> ، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- دنیا
موضوع	: -- World -- Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah
موضوع	: علی بن ابی طالب <small>علیه السلام</small> ، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- نقد و تفسیر
موضوع	: -- Criticism and interpretation -- Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah
موضوع	: دنیای فانی -- جنبه های مذهبی -- اسلام
موضوع	: * -- Religious aspects -- The Transitory world
شناسه افزوده	: علی بن ابی طالب <small>علیه السلام</small> ، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه. شرح
شناسه افزوده	: Ali ibn Abi-talib, Imam I . Nahjol - Balaghah.Commantries
رده بندی کنگره	: BP۳۸/۰۹
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۹۵۱۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۰۳۳۳۱۹
اطلاعات رکورد	: فیا
کتابشناسی	

دنیای نهج البلاغه

کریم عاملی

دنیای نهج البلاغه

کریم عاملی

صفحه آرا: علی قنبریان / طراح جلد: بهنام همتی

ناشر: میراث فرهیختگان MirasFarhikhtegan Publications

۰۹۱۲۸۵۱۹۹۸۵ و ۰۲۱۵۵۵۴۰۷۶۵

چاپ اول

آبان ۱۴۰۱ شمسی

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

محل نشر: تهران

قطع: رقعی

قیمت: ۱۴۰ هزار تومان

تمامی حقوق مادی و معنوی این اثر برای مؤلف محفوظ است

شابک ۹۷۸-۶۲۲-۵۲۶۵-۳۳-۲

ISBN:978-622-5265-33-2

فهرست دنیای نهج البلاغه

- بخش اول: خطبه‌ها ۱۹
- ۱ - بی‌ارزشی دنیا ۲۱
- ۲ - دنیا طلبی با اعمال آخرت ۲۴
- ۳ - پندگیری از پیشینیان ۲۶
- ۴ - دنیای زودگذر ۲۸
- ۵ - دنیای فریبنده ۳۰
- ۶ - کوچ کردن از دنیای فانی ۳۲
- ۷ - دنیا خانه‌ای است که کسی در آن ایمنی ندارد ۳۴
- ۸ - برگرفتن زاد و توشه در دنیا برای آخرت ۳۶
- ۹ - سختی‌ها و مشقات دنیا ۴۰
- ۱۰ - دنیا مانند سایه‌ای نابود شدنی است ۴۳
- ۱۱ - مغرور نشدن به زینت‌های دنیا ۴۵
- ۱۲ - زاهدان در دنیا ۴۸
- ۱۳ - کوچکی دنیا در برابر آخرت ۵۵
- ۱۴ - منشور جادو دانه‌ی پرهیز از دنیا دوستی ۵۷
- ۱۵ - دنیا جایگاه اقامت نیست ۶۳
- ۱۶ - نشاط دنیا غرور آفرین است ۶۷
- ۱۷ - مهمان چند روزه در دنیا ۷۱
- ۱۸ - ذخیره نمودن اعمال صالح در دنیا برای آخرت ۷۴
- ۱۹ - دنیا منتهای دید کوردلان است ۷۵

- ۲۰ - شاخه چه بقایی بعد از رفتن ریشه دارد. ۷۷.....
- ۲۱ - کاروانیان در حال کوچ..... ۷۹.....
- ۲۲ - دنیا نزدیکترین منزل به خشم خدا ۸۲.....
- ۲۳ - انصراف از دنیا با جان و دل ۸۴.....
- ۲۴ - ترس از دنیا پرستی ۸۹.....
- ۲۵ - فریبندگی دنیا از دل‌بستگان خود ۹۲.....
- ۲۶ - دنیا سرای گذرا و آخرت خانه جاویدان است ۹۵.....
- ۲۷ - پیوندهای خود را با دنیا قطع کنید..... ۹۷.....
- ۲۸ - دنیا پرستان در اضطراب هستند..... ۹۹.....
- ۲۹ - دنیا وسیله‌ای برای آخرت ۱۰۲.....
- ۳۰ - فراریان از زرق و برق دنیا سعادت‌مندان قیامت اند ۱۰۵.....
- ۳۱ - دنیا به بی وفائی و مکر معروف است ۱۰۷.....
- ۳۲ - آرامش دنیا بی دوام است ۱۰۹.....
- ۳۳ - دنیای حرام مرکب سرکش است ۱۱۱.....
- بخش دوم: نامه‌ها..... ۱۱۵**
- ۳۴ - بهره‌مندی پرهیزکاران از دنیا و آخرت ۱۱۷.....
- ۳۵ - دستورالعمل و منشور جاوید و جامع عدم وابستگی به دنیا ۱۱۹.....
- ۳۶ - کوردلان وابسته به دنیا ۱۲۳.....
- ۳۷ - درمذمت نابودی دین جهت اصلاح دنیا..... ۱۲۵.....
- ۳۸ - کسی که بر امواج بلاهای دنیا سوار گردد غرق می‌شود ۱۲۷.....
- ۳۹ - به دنیا پرستی روی نیاورید ۱۳۰.....

- ۴۰ - دنیا پرستان به چیزی از دنیا (جز حرص) نمی‌رسند ۱۳۲
- ۴۱ - دنیا مقدمه آخرت است ۱۳۴
- ۴۲ - در هیچ حال از دنیا ایمن مباش ۱۳۶
- ۴۳ - دنیا سرای آزمایش است ۱۳۸
- ۴۴ - دنیا ظاهری فریبنده دارد ۱۴۰
- ۴۵ - عبرت گرفتن از حوادث گذشته دنیا ۱۴۲
- ۴۶ - دنیا خانه متغیر و پرتحوالی است ۱۴۴
- بخش سوم: حکمت‌ها (قصار) ۱۴۷**
- ۴۷ - ناچیز شمردن مصیبت‌های دنیا نزد زاهد ۱۴۹
- ۴۸ - اهل دنیا سواران در خوابند ۱۵۱
- ۴۹ - ای دنیا از من دور شو ۱۵۳
- ۵۰ - دنیا و آخرت دو دشمن متفاوتند ۱۵۵
- ۵۱ - خوشا به حال پارسایان در دنیا ۱۵۷
- ۵۲ - نادان بی خبر به دنیا علاقه پیدا می‌کند ۱۵۹
- ۵۳ - دنیا مسجد دوستان خدا است ۱۶۱
- ۵۴ - در هر لقمه‌ای از دنیا، گلوگیر شدنی است ۱۶۵
- ۵۵ - اندوه دائم از آثار دنیا دوستی است ۱۶۷
- ۵۶ - شیرینی دنیا تلخی آخرت است ۱۶۹
- ۵۷ - مردم در دنیا دو گروهند ۱۷۱
- ۵۸ - حوادث سخت در انتظار دنیا پرستان ۱۷۳
- ۵۹ - کالای دنیا همچون گیاهان خشکیده است ۱۷۵

- ۶۰- دنیای جلوه گر جایگزین آخرت نمی شود..... ۱۷۸
- ۶۱- دنیاپرستی کلید رنج و بلا است ۱۸۱
- ۶۲- اعتماد به دنیا نادانی است ۱۸۴
- ۶۳- پاداش ترک دنیا، رسیدن به خدا است..... ۱۸۶
- ۶۴- در دنیا زاهد و آزاده باش..... ۱۸۸
- ۶۵- تلاش معقولانه و مشروع کردن در دنیا..... ۱۹۱
- ۶۶- دنیا مغرور می کند و زیان می رساند ۱۹۳
- ۶۷- زیانمندان کسانی که برای دنیا فرسوده شدند ۱۹۵
- ۶۸- دوستان خدا کسانی هستند که به باطن دنیا می نگرند ۱۹۷
- ۶۹- کسی که طالب آخرت است دنیا در طلب او برمی آید ۱۹۹
- ۷۰- بهای جان جز بهشت نیست ۲۰۱
- ۷۱- طالب دنیا هرگز سیر نمی شود ۲۰۴
- ۷۲- دنیا برای غیرش آفریده شده ۲۰۷
- ۷۳- هر کس برای دینش کار کند خداوند دنیایش را کفایت کند ۲۰۹
- ۷۴- مستمندی که آخرت خود را بدنیایش نمی فروشد ۲۱۰
- ۷۵- یاد کننده مرگ به اندک دنیا راضی می شود..... ۲۱۲
- بارخدا یا ۲۱۵
- منابع و مآخذ کتاب ۲۱۹

مقدمه مؤلف

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قرآن کریم: «مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ: کسی که زراعت آخرت را بخواهد به او برکت می دهیم، و بر محصولش می افزایم، و آنها که فقط کشت دنیا را می طلبند کمی از آن به آنها می دهیم اما در آخرت هیچ نصیبی ندارند!»^۱

پیامبر اکرم ﷺ: «الرَّاهِدُ فِي الدُّنْيَا يُرِيحُ قَلْبَهُ وَ بَدَنَهُ: کسی که در دنیا زاهد باشد و به نظر بی ارزشی و بی اعتباری در دنیا بنگرد چنین کسی قلب و بدن او در آسایش است.»^۲

حضرت علیؑ: «وبالدنيا تُحَرَّرُ الْآخِرَةُ: و با دنیا، توشه آخرت فراهم می شود.»^۳

۱. شوری - ۲۰.

۲. إرشاد القلوب / ترجمه طباطبایی؛ ص ۷۴.

۳. نهج البلاغة / ترجمه دشتی.

در پاسخ به شبهه کسانی که می‌گویند دین را با دنیا چه کار؟ دین امری است مقدس، آسمانی والهی و با دنیای خاکی ارتباطی ندارد، باید گفت: دین نه تنها به آخرت بشر توجه دارد بلکه به دنیای بشر نیز برای رساندن انسان به سعادت عنایت و توجه دارد. دنیا نه مذموم است و نه زشت که دین با آن کاری نداشته باشد، دنیا و هر آنچه متعلق به آن است از برکات و هدیه خداوندی است، خداوند عزیز و حکیم، دنیا و نعم آن را وسیله‌ای برای سعادت اشرف مخلوقات قرار داده است.

همه پیامبران، ائمه معصومین علیهم‌السلام، اولیای الهی و همه خوبان عالم در این دنیا زیسته‌اند و به سعادت اخروی نائل گشته‌اند. بنا به فرمایش مولای متقیان حضرت علی علیه‌السلام: «وَالدُّنْيَا تُحَرِّزُ الْآخِرَةَ: وبا دنیا، توشه آخرت فراهم می‌شود.»

بنا بر این کدام عقل سلیم دنیا را بیهوده می‌انگارد و آفرینشش را عبث می‌پندارد؟ برای رسیدن به انسانیت و کمال باید در این دنیا با جدیت کوشش و فعالیت نمود و در راه صحیح قدم گذاشت، در این دنیاست که می‌توان با اعمال صالح و شایسته به سعادت ابدی رسید، در این دنیاست که می‌توان با اعمال خیرخواهانه رضایت الهی را به دست آورد. در این دنیاست که می‌توان به معنای واقعی عبد صالح خداوند شد تا سعادت ابدی تضمین گردد.

حضرت علی علیه السلام در فرمایشی دیگر فرموده‌اند: «وَإِنَّ السُّعَدَاءَ
بِالدُّنْيَا عَدَاءٌ هُمْ الْهَارِبُونَ مِنْهَا الْيَوْمَ:

سعادت‌مندان به وسیله دنیا، در قیامت کسانی هستند که امروز از زرق
و برق آن فرار می‌کنند.»^۱

در این دنیاست که می‌توان با کمک نمودن به مستمندان و
دردمندان جامعه درجات عالی معنوی را کسب نمود و با هزاران
هزار عمل و کار نیک توفیق و سعادت را فراهم آورد.

«مردی با نگرانی به امام صادق علیه السلام عرض کرد به خدا قسم ما
سخت گرفتار دنیا طلبی شده‌ایم و دوست داریم که بر مال و ذخایر آن
دست یابیم وضع ما چگونه خواهد بود؛ حضرت از او سؤال کرد دوست
داری با مال دنیا چه کنی و درآمدت را در چه راهی صرف نمایی؟
جواب داد؛ قسمتی را در بهبود زندگی خود و عائله‌ام صرف نمایم، صله
رحم کنم و به بستگان تهیدست کمک نمایم، در راه خدا به فقرا و
مستمندان بدهم، به سفر عبادت حج و عمره بروم. حضرت فرمود
نگران نباش کار تو دنیا طلبی مذموم نیست! بلکه این کار خود آخرت

طلبی است.^۱

آنچه مهم و قابل توجه است و از منظر دین مبین اسلام نیز مطرود و مورد مذمت قرار گرفته است دنیا دوستی و به عبارتی دنیا پرستی است. چنین دنیایی زشت، ناپسند و مورد نکوهش قرار گرفته است و به شدت باید از آن پرهیز شود و باید به ساده زیستی و پرهیز از هرگونه غرور و تکبر روی آورد. چرا که در حدیث شریف آمده است: حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ...

«پیغمبر اکرم ﷺ فرمود: هر گناه و خطایی از فرزند آدم سرزند چون دقت شود اصل آن دوستی و محبت دنیا است. و آن دوستی دنیا است که کلید هر گناه است و سبب آنچه موجب تعجب است این که خدای متعال جلت عظمت در قرآن کریم خبر می دهد که: مال و اولاد شما برای آزمایش و سبب امتحان شماست، و با این حال مردم آن را جمع می کنند. و با این که می دانند از آن جدا می شوند و آن را می گذارند و می روند و در آخرت هم در مقابل آن باید محاسبه شوند مع الوصف آن را دوست می دارند. و شاعر چه نیکو گفته است در وصف دنیا... که مضمونش این است: اوست دنیا می گوید

۱. الحدیث - فرید ج ۲.

برای کسانی که در آن ساکن و به آن علاقه‌مندند از هیبت و خونریزی من بترسید و مغرور نکنند شما را تبسم نیکو و خوش منظری که از من مشاهده می‌کنید، این ظاهر و گفتار من است که شما را می‌خندانند و خوشحال می‌کند لیکن کاری که من نسبت به شما انجام می‌دهم سبب گریه است.^۱

دراربعین حدیث آن زاهد کامل حضرت امام خمینی رحمته الله آمده است: این ابی‌یعفور گوید که حضرت صادق علیه السلام، گفت: کسی که صبح کند و شام کند و حال اینکه دنیا بزرگترین هم او باشد، قرار دهد خدا فقر را بین دو چشمش، و درهم کندکار او را، برخوردار نگردد از دنیا مگر آنچه قسمت شده است برای او. و کسی که صبح و شام کند در صورتی که آخرت بزرگترین هم او باشد، قرار دهد خدا بی‌نیازی را در دل او، و گرد آورد برای او کار او را.

بیان کلام مولانا مجلسی رحمته الله در حقیقت دنیا مذمومه آمده است؛ جناب محقق خبیر و محدث بی‌نظیر، مولانا مجلسی رحمته الله، می‌فرماید:

بدان آنچه از مجموع آیات و اخبار ظاهر می‌شود به حسب فهم ما،

۱. إرشاد القلوب / ترجمه طباطبایی / ص ۸۸ / باب دوم در زهد در دنیا.

این است که دنیای مذمومه مرکب است از یک اموری که انسان را باز دارد از طاعت خدا و دوستی او و تحصیل آخرت. پس دنیا و آخرت با هم متقابل اند. هر چه باعث رضای خدای سبحان و قرب او شود، از آخرت است اگر چه به حسب ظاهر از دنیا باشد، مثل تجارات و زراعات و صناعاتی که مقصود از آنها معیشت عیال باشد برای اطاعت امر خدا، و صرف کردن آنها در مصارف خیریه و اعانت کردن به محتاجان و صدقات و باز ایستادن از سؤال از مردم، و غیر آن، و اینها همه از آخرت است گر چه مردم آن را از دنیا دانند. و ریاضات مبتدعه و اعمال ریائی، گرچه با تزهّد و انواع مشقت باشد، از دنیا است، زیرا که باعث دوری از خدا شود و قرب به سوی او نیاورد، مثل اعمال کفار و مخالفان. انتهی... عالم ملک، که مظهر جمال و جلال است و حضرت شهادت مطلقه است، به یک معنی مذمتی ندارد، و آنچه مذموم است دنیای خود انسان است، به معنی وجهه قلب به طبیعت و دل بستگی و محبت آن است که آن منشاء تمام مفاسد و خطاهای قلبین و قالبیه است چنانچه در کافی شریف از جناب صادق ع حدیث می کند: قال ع: رأس کل خطیئة حب الدنيا... پس، تعلق قلب و محبت دنیا عبارت از دنیای مذموم

است، و هر چه دلبستگی به آن زیادتیر باشد، حجاب بین انسان و دار کرامت او و پرده ما بین قلب و حق بیشتر و غلیظتر شود. و آنچه در بعضی از احادیث شریفه است که از برای خدا هفتاد هزار حجاب است از نور و ظلمت، حجابهای ظلمانی تواند همین تعلقات قلبیه باشد به دنیا. و هر قدر تعلقات بیشتر باشد، حجابها زیادتیر است. و هر چه تعلق شدیدتر باشد، حجاب غلیظتر و خرق آن مشکلتر است.

«حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود که مردم سه طایفه‌اند؛ زاهد

وصابرو راغب؛

اما زاهد همه غم‌ها و شادی‌های دنیا را از دل خود بیرون کرده نه چیزیکه از دنیا به او برسد شاد می‌شود و نه از چیزیکه از دست او بیرون رود محزون می‌گردد پس او همیشه در استراحت است.

واما صابر، دل او دنیا را می‌خواهد و طبع او رغبت دارد اما هر وقت از برای او میسر شد خود را از آن نگاه می‌دارد چون بدی عاقبت آن را می‌داند و اگر بر دل او مطلع گردی تعجب خواهی کرد از خود داری و پیش بینی و فروتنی او.

واما راغب باکی ندارد و از هر جائیکه دنیا به او رو آورد خواه حلال و خواه حرام و مضایقه ندارد در طلب مال و دنیا و از هیچ نوعی اگر چه

نفس او هلاک شود و حرمت او برود.

و نیز از آن حضرت مرویست که علامت طالب آخرت آنست، دل از رغبت چند روزه‌ی دنیای فانی بردارد و آگاه باشید که دل برداشتن و زهد هیچ زاهدی در دنیا قسمت او را کم نمی‌کند و حرص هیچ حریصی بر دنیا آنچه از برای او مقدر شده زیاد نمی‌کند پس مغبون کسی است که در نصیب خود از آخرت محروم شود بلی.

کلید گنج اقالیم در خزائن اوست

کسی بقوت بازوی خویش نگشاده است.^۱

در حدیث معراج ویژگی‌های دنیا پرستان این چنین توصیف شده است؛ «دنیا خواهان کسانی هستند که پرخور و پرخنده و پر خواب و پر خشمند و کمتر خشنود، اگر به کسی بدی کنند پوزش نمی‌طلبند و اگر کسی از آنان پوزش بخواهد معذرت او را نمی‌پذیرند؛ در طاعت (خدا) تلبند و در معصیت بی‌باک، با آن که مرگشان نزدیک است آرزوهای دور و دراز دارند، از نفس خود حساب نمی‌کشند، کم خیرند، پر گویند، کمتر (از خدا) می‌ترسند در موقع خوردن بسیار شادمانند، دنیا خواهان در هنگام برخورداری سپاسگزار

۱. معراج السعاده نراقی، صفحه ۲۵۹.

نیستند و به گاه سختی شکیبایی نمی‌ورزند زیاد مردم در نظر آنان کم است از کارهای خود تعریف و تمجید می‌کنند و مدعی چیزی هستند که ندارند، از آرزوهای خود سخن می‌گویند، از بدی‌های مردم یاد می‌کنند و خوبی‌های آنان را پوشیده می‌دارند...»^۱

با مدد و توفیق الهی سعی شده است دنیا از منظر بزرگ مردی که حدیثی از پیامبر خدا خطاب به امام علی علیه السلام آمده است:
 «يَا عَلِيُّ مَا عَرَفَ اللَّهُ إِلَّا أَنَا وَ أَنْتَ، وَ مَا عَرَفَنِي إِلَّا اللَّهُ وَ أَنْتَ، وَ مَا عَرَفَكَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَا: خدا را شناخت مگر محمد و علی و محمد را شناخت مگر خدا و علی و علی را شناخت مگر محمد و خدا»^۲
 در نهج البلاغه مورد مطالعه و توجه قرار گیرد تا «ان شاء الله» دل بستگی و وابستگی به دنیا در ما کاهش یابد.

کریم عاملی / ۱۳۸۸

ویرایش و بازنگری نهایی ۱۴۰۱

۱. میزان الحکمه ج ۴ ص ۱۷۲۹.

۲. مختصر البصائر / ۳۳۶ / باب فی أئمة آل محمد علیهم السلام، ترجمه از؛ با

سالکان وادی نور، آیت الله نجفی قمشه ای.

A decorative border consisting of intricate line art of flowers and leaves, framing the central text on the left and right sides.

بخش اول:
خطبه‌ها

در این بخش از سخنان و خطبه‌های گهربار و نورانی حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَامُ که به مناسبت‌های مختلف ایراد فرموده‌اند و توصیه‌ها و راهنمایی‌های حکیمانه آن حضرت در وصف دنیا و پرهیز از دنیا زدگی و وابسته شدن به آن برای نسل بشر در طول تاریخ بیان گردیده است اشاره می‌گردد، بدانیم و توجه داشته باشیم نسخه شفابخش کلام مولای متقیان حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَامُ درمان بیماری‌ها است و عمل به این نسخه‌ی شفابخش، تضمین‌کننده سعادت ما می‌باشد.